

Smernice za zagotavljanje kakovosti globalnega učenja prek delavnic na šolah

Osnovne informacije

Smernice za zagotavljanje kakovosti globalnega učenja (GU) prek delavnic na šolah so bile razvite v okviru projekta »Doživimo svet«. Pri določanju smernic so sodelovale tri organizacije iz treh držav (ARPOK – Češka, Humanitas – Slovenija in Südwind Agentur – Avstrija). Cilj projekta je ozaveščati mlade o globalnih vprašanjih in jim olajšati spopadanje z nešteti izzivi, ki jih prinaša življenje v vse bolj polariziranem, neenakem in nepravičnem svetu. V svetu, katerega naravno in kulturno raznolikost ogroža pritisk neuravnotežene globalizacije.

Ena izmed glavnih ciljnih skupin projekta so izvajalci delavnic (učitelji, sodelavci in prostovoljci nevladnih organizacij ter ostali mladinski delavci), ki delajo z mladimi, predlagane smernice pa naj služijo kot orodje za orientacijo pri njihovem vsakdanjem delu. Prizadevali smo si, da bi bile smernice obenem splošne in praktične ter da bi zajele različna vprašanja in teme, s katerimi se izvajalci srečujemo pri svojem delu. Zato nismo podali priporočil, kako naj poteka delavnica na določeno temo ali z določeno ciljno skupino. So le splošen okvir (določili smo jih glede na naše dosedanje izkušnje), kako lahko z vzpostavitvijo varnega, vključujočega in kritičnega učnega okolja olajšamo učni proces. Upamo, da vam bodo koristile pri vašem delu.

This document has been produced with the assistance of the European Union, Czech Development Agency, Ministry of Foreign Affairs of Slovenia and Austrian Development Agency. The contents of this publication are the sole responsibility of Humanitas and can in no way be taken to reflect the views of the donors.

Predlagani povzetek smernic za zagotavljanje kakovosti se nanaša na najpogosteje uporabljeno obliko delavnic o globalnem učenju, ki jih nevladne organizacije izvajajo v šolah in drugih izobraževalnih okoljih. Delavnice običajno trajajo 90 minut, na njih sodeluje 20–25 udeležencev, potekajo pa v razredu. Pri določanju predlaganih smernic smo imeli v mislih sicer formalno izobraževalno okolje, morda pa bi celo bolj ustrezale neformalnim okoljem. Zavedamo se, da se v tako omejenem (časovnem) okviru ne moremo odzvati na vse pripravljene predloge, vendar jih želimo ponuditi kot smernice, ki so nam lahko v pomoč, kadar načrtujemo in izvajamo delavnice v različnih kontekstih. Želimo se tudi osvoboditi predpisanih oblik in raziskati nove načine učenja, ki bi kar najbolj ustrezali potrebam in zanimanjem učencev. Menimo, da mora biti učni proces pravzaprav povratno potovanje, na katerem se učimo o različnih globalnih vprašanjih in globalni razsežnosti vsakdanjega življenja, obenem pa se, morda celo več, učimo tudi o samem načinu učenja (izobraževalna razsežnost). Predlagani seznam je predmet nadaljnjih sprememb, saj neprestano pridobivamo nove izkušnje.

Splošni cilji naših delavnic so:

11 Razvijati pri učencih sposobnost spopadanja s kompleksnostjo v globaliziranem svetu.

Trudimo se, da razlag, ki oblikujejo naše predstave o svetu, ne poenostavimo preveč. Poleg tega si prizadevamo, da z učenci sodelujemo v zahtevnem postopku spopadanja z (včasih neobvladljivo) kompleksnostjo. To dosežemo z obravnavanjem naših vlog v globalnih mrežah in učenjem o potencialih, zmožnostih in omejitvah.

12 Omogočiti kritično razmišljanje in samorefleksijo.

Učence spodbujamo, da preiščejo različne vire – slike in sporočila več kritičnih stališč, vključno s presenetljivimi. Hkrati se trudimo, da našo kritiko razširimo na samorefleksijo misli, čustev in odzivov glede vprašanja, ki ga obravnavamo.

13 Izboljšati razumevanje o delovanju sistemov.

Razviti želimo razumevanje kompleksnih povezav v političnih, ekonomskih, kulturnih, socialnih in ekoloških sistemih. Udeležence poskušamo opogumiti, da prepoznajo svoje vloge v večjih sistemskih strukturah in iščejo pogosto skrite povezave med našimi življenji, odločitvami, ki jih sprejemamo, ter njihovimi posledicami v večjih, globalnih vzorcih.

14 Izboljšati razpravo o vlogi posameznika in skupin pri gradnji mirne, pravične in trajnostne prihodnosti.

Osebna predanost je sicer prvi potreben korak pri spopadanju z globalnimi vprašanji, prizadevamo pa si tudi za iskanje načinov, kako lahko posamezniki in skupine združijo moči in imajo tako večji vpliv na razvoj sprememb. Obravnavamo tudi vlogo in moč institucij.

A Vsebina

Kar zadeva vsebino, naše delavnice obravnavajo globalna vprašanja (okoljska, družbena, kulturna, ekonomska, politična ...), ki jih dojemamo kot pomembna za skupno sedanost in skupno prihodnost. Povzeti želimo povezave med globalnimi in lokalnimi realnostmi in raziskati povezave med njimi.

A1 Delavnica vsebuje več perspektiv (VP) in različno pozicionirane perspektive (RPP).

Ko imamo opravka z globalnimi vprašanji, kot so onesnaževanje, podnebne spremembe, trgovanje, revščina, enakost itd., je v razpravo priporočljivo vključiti kar največ različnih stališč in perspektiv, še posebej tistih, za katere se v prevladujočih diskurzih običajno ne najde prostora. To deluje na vsaj dveh nivojih – tako dosežemo vključitev več stališč in perspektiv s strani razreda kot tudi iz zunanjih virov. Različno pozicionirane perspektive so perspektive, ki presegajo običajno dihotomijo za in proti, temveč nakazujejo na neko povsem spregledano dimenzijo problema.

Primer: Kadar govorimo o odnosu med mednarodno trgovino in revščino lahko za začetek predstavimo tako perspektive zagovornikov kot nasprotnikov trgovine (VP) kot orodja za odpravljanje. V naslednjem koraku pa lahko diskusijo razširimo izven teh okvirjev s stališči, ki nagovarjajo druge vidike revščine in druge vzroke za revščino, ki niso posledica trgovinskih odnosov (RPP).

Če ste omejeni s časom, predlagamo, da ne predstavite preveč različnih perspektiv in se tako izognete pastem tokenizma – da bi določeno perspektivo predstavili le zato, da bi jo.

A2 Vsebina naj bo v skladu z učnim načrtom.

Pri delavnicah, ki se izvajajo na šolah, je smiselno, da se obravnavana vprašanja (vsaj delno) navezujejo na redno snov pri pouku. Trajnost delavnice je precej odvisna od stopnje vključevanja določene teme v različne predmete.

A3 Teme so obravnavane celovito, z združevanjem objektivnih (fizična realnost), subjektivnih (individualne razlage), med-objektivnih (družbene strukture) in med-subjektivnih (kulturni vzorci) dimenzij.

Kadar na primer razpravljamo o gospodarskem razvoju ali trgovini, lahko analiziramo lasten (subjektivnost) odnos do potrošniškega blaga, obravnavamo lahko fizične (objektivnost) omejitve za rast in produkcijo, ogledamo si lahko, kakšne vrednote, stališča in značajske lastnosti so bistvene za potrošniško kulturo (med-subjektivnost), ter kako določene družbene strukture (med-objektivnost), kot so izobraževalni sistem, mediji, trženje in trgovinski sporazumi, ohranjajo takšno kulturo. Osrednja ideja tega pristopa je povezovanje fizične realnosti z našim vedenjem, vrednotami in stališči.

A4 Vsebina vzbuja radovednost in učence spodbuja, da podvomijo tako v vsebino delavnice kot tudi v lastno stališče do teme.

Učenci naj bi se bili s temo zmožni poistovetiti in jo povezati s svojim življenjem. Temelj učnega procesa naj oblikujejo njihove vsakodnevne izkušnje, ki so lahko osebne ali posredovane s strani medijev in drugih virov. Vsebina delavnice naj bo podana na nekonvencionalen in provokativen način. Če imate možnost, se lahko povežete z lokalnimi iniciativami, ki se ukvarjajo z lokalnimi odzivi na globalna vprašanja. Primer: Ko govorite o samooskrbi s hrano in vprašanjih v zvezi s trgovanjem, lahko v delavnico vključite pogovor z lokalno zadrugo ekoloških pridelovalcev. Ko obravnavate človekove pravice, stereotipe in predsodke, se lahko povežete z eno izmed manjšinskih skupin itd.

B Metodologija

Prav metodologija je tista, ki globalno učenje ali globalno izobraževanje ločuje od ostalih tipov (formalnega) izobraževanja. Poleg kakovosti učnega procesa sta pomembni tudi prilagodljivost in raznolikost metodologije. Pri pripravljanju delavnice moramo upoštevati možnost, da lahko interaktivna in vključujoča metoda v nekaterih primerih nadvlada vsebino, kar vodi do točke, ko se učenci sicer zabavajo, ne pa nujno tudi kaj naučijo.

B1 Metode (in vsebina) morajo ustrezati starostni skupini.

Starostna skupina ni edina kategorija, ki jo je treba upoštevati (poleg kategorij veščin, vedenja, znanja in sposobnosti), je pa najverjetneje prevladujoča. Kadar imamo opravka z globalnimi vprašanji je posebej pomembno, da razmislimo, kakšno raven zmogljivosti abstraktnega mišljenja in obravnavanja kompleksnih protislovij imajo (mlajše) skupine. Če imamo za predstavitev določene teme (npr. revščina, lakota) na voljo le preveč poenostavljene metode in razlage, potem raje izberimo kakšno drugo temo.

B2 V vsaki delavnici uporabimo več metod in tako izpolnimo pričakovanja različnih učencev.

Uporabljene metode naj obsegajo več čutov in učnih zmožnosti, kot so poslušanje, pisanje, branje, risanje, gledanje, dotikanje, vohanje, okušanje, čutenje. Spodbuja se tudi individualno delo, delo v parih, v malih ali velikih skupinah, saj s tem introvertiranim oz. ekstrovertiranim učencem olajšamo sodelovanje. Če nam čas dopušča, tekom delavnice omogočimo, da učenci prepoznajo svoje potrebe in učni proces, ki jim najbolj ustreza.

B3 Delavnice nadgrajujejo obstoječe znanje in izkušnje učencev.

Na začetku delavnice uporabimo metode, ki nam razkrijejo predznanje učencev o temi. Pri tem si lahko pomagamo z uporabnim vodilom P-S-R (priklic, spoznavanje, razmislek).

B4 Metode naj dovoljujejo in spodbujajo sodelovanje.

Sodelovanja ne moremo vedno videti ali slišati. S pisnimi ali risalnimi nalogami ob koncu delavnice lahko dobimo vpogled v raven angažiranosti bolj »tihih« učencev.

B5 Naše delavnice ponujajo informacije s strani več različnih ter različno pozicioniranih perspektiv in spodbujajo kritično razmišljanje in analiziranje.

Različne metode, kot so spraševanje, nenasilna komunikacija ali igranje vloge hudičevega zagovornika, olajšajo refleksijo. Glej tudi I2 in A1.

C

Izvedba

Kakovostna izvedba je srce vsake delavnice. Ne glede na to, kako dobro je delavnica strukturirana, je ni mogoče izvesti brez dobrega izvajalca, ki se zna dinamično odzvati na potrebe učencev in nepredvidljive pogoje, do katerih lahko pride tekom delavnic.

C1 Izvajalci delavnice se morajo zavedati tako moči svoje vloge kot tudi družbenih zgodb, ki določajo njihov položaj.

Pomembno je, da izvajalci razvijejo sposobnost samorefleksije in se zavedajo svojega vpliva na učni proces. Izvajalčevo mnenje o določeni temi lahko na primer postane prevladujoče mnenje učne skupine le zaradi njegove vloge avtoritete – tistega, ki ve. Vendar pa je bolj kot prepričevanje učencev pomembno, da jim omogočimo napredek na njihovih učnih poteh.

C2 Izvajalci naj se zavedajo svojega jezika.

Ko predstavljamo kompleksna vprašanja, lahko uporabljeni jezik, še posebej pri obravnavanju sistematičnih analiz, učencem včasih odtuji temo. Pri uporabi besed, ki so prežete z več pomeni, kot na primer revščina, demokracija, enakost, pravičnost in vsi -izmi (kapitalizem, racionalizem, univerzalizem...), je pomembno, da jih razložimo v skladu s sposobnostmi učencev. Obzirnost do etičnih pomislekov, ki se nanašajo na diskurze o spolu, rasi, razvoju in ostale, naj pripomore k izogibanju ponavljanja zatiralnih diskurzov, do česar lahko pride kljub naši želji, da takšen diskurz odpravimo.

C3 Izvajalci morajo biti sposobni z učenci zgraditi spoštljiv odnos v ugodnem okolju za učenje. Znati se morajo spopadati z napetostmi in kompleksnostjo, ki so povezane z učnim procesom in temami.

Začetna točka za ustvarjanje varnega učnega prostora naj bo zavedanje, da učenci prihajajo iz različnih socialnih, kulturnih in osebnih ozadij. Namesto da se izvajalci izognejo obravnavanju takšne težke teme, naj učencem omogočijo, da ti analizirajo različne kontekste, iz katerih prihajajo, in družbeno ter ideološko vpetost zahtevnih izjav in trditev..

C4 Izvajalci delavnic naj preidejo od besed k dejanjem.

Namesto da bi z različnimi pristopi poskušali spremeniti vedenje, stališča in dejanja učencev, predlagamo, da izvajalci sodelujejo pri pogosto težavnem procesu osebne transformacije. Pri tem si lahko pomagamo z različnimi tehnikami iz raznolikih socialnih in kulturnih ozadij. Učenci se lahko odzovejo na našo strast in zaupajo našim besedam in dejanjem, ki prihajajo iz naših osebnih izkušenj, le, če so te iskrene. Šele ko gremo sami čez potrebno fazo transformacije, lahko upamo, da bomo drugim olajšali in v njih spodbudili preobrazbeno (transformativno) učenje.